

NADIA MOLEK: Biti Slovenec v Argentini: Kompleksnost identifikacijskih procesov argentinskih Slovencev.

Založba ZRC, ZRC SAZU (zbirka Migracije), Ljubljana 2019, 196 str.

V knjigi predstavljena raziskava je predelana diplomska naloga, v kateri je avtorica Nadia Molek raziskovala vprašanja identitete Slovencev v Argentini. Kot potomka priseljencev, ki so v Argentino prišli v obdobju med obema svetovnjima vojnoma, je del otroštva v 80. letih 20. stoletja preživela v Sloveniji. Po vrnitvi v Argentino se je med svojim odraščanjem pri tamkajšnjih slovenskih priseljencih soočala z različnimi razhajajočimi se koncepti v dojetju slovenstva; motivacija za obravnavo izbrane teme torej izvira iz avtoričine osebne izkušnje.

V argentinski antropološki strokovni literaturi skoraj ni raziskav, ki bi se posvečale slovenskim ali slovanskim priseljencem. Številne, ki so nastale v Sloveniji, pa se v glavnem osredotočajo na ekonomske migrante iz obdobja med obema svetovnjima vojnoma in politične migrante, ki so v Argentino odšli po drugi svetovni vojni. Raziskava Nadie Molek to vrzel zapolnjuje tako, da v raziskavo primerjalno vključi tudi izseljevanje pred prvo svetovno vojno.

V uvodnem poglavju avtorica predstavi hipoteze, namen raziskave in metodološke pristope, sledi pregled temeljnih pojmov s splošnim, a kritičnim pregledom teorij, ki se ukvarjajo z mehanizmi oblikovanja, izražanja in doživljanja etnične identitete v različnih družbenih kontekstih, predvsem v manjšinskih skupnostih. Ob tem avtorica presoja primernost posameznih modelov za obravnavo Slovencev v Argentini.

Avtorica na podlagi gradiva, ki ga je na terenu zbrala z lastnim opazovanjem dejavnosti in organizacijskega ustroja slovenskih skupnosti in s številnimi intervjuji s pripadniki vseh skupin migrantov, raznih interesnih in generacijskih skupin in posameznikov ter s podporo drugih virov ugotavlja, da so oblike zavedanja slovenstva lahko zelo različne, predvsem pa so močno povezane z obdobjem priselitve. Ključni razlog za to sta zelo kompleksna argentinski in hkrati slovenski zgodovinsko-politični kontekst, v katerem (ali zaradi katerega) so se Slovenci selili v Argentino. Analiza zajema tri glavne priseljske tokove Slovencev v Argentino.

Prvi slovenski izseljenci so v Argentino odšli ob koncu 19. stoletja; zanje je značilno, da niso (organizirano) gojili slovenske identitete. Svoje korenine so začeli iskati in slovenstvo ponovno odkrivati šele po osamosvojitvi leta 1992. Avtorica oba procesa opiše kot vzpostavitev slovenske identitete, predstavniki te skupine pa jo opisujejo kot »prebujenje«. Za podoben proces gre med ekonomskimi in političnimi migranti, ki so v Argentino odhajali v obdobju med obema svetovnjima vojnoma. Vzrok za »pozabo« so bile razmere v Argentini – država je tedaj potrebovala argentinske državljane, torej Argentinec ne glede na izvor, za-

to je bilo poudarjanje druge narodne pripadnosti nezaželeno, celo nevarno. Zakrivanje distinktivnih lastnosti, kot je jezik, je olajšalo integracijo v novo okolje. Raba slovenščine je bila torej omejena na komunikacijo med sorodniki in znanci.

Prav nasprotno pa velja za politične begunce, ki so po drugi svetovni vojni v Argentino odšli s t. i. tretjim selitvenim tokom. Zanje je bila nacionalna, torej slovenska identiteta med najpomembnejšimi vrednotami, zato so jo skrbno negovali in v sobotnih slovenskih šolah, s sodelovanjem v gledaliških predstavah idr. kulturnih aktivnostih skupnosti prenašali na svoje potomce, še zlasti rigorozno v jezikovnem in verskem pogledu, pa tudi na drugih področjih slovenske kulture. Tako so slovenska hrana (potica), simboli (Triglav, slovenska zastava) in slovenska glasba (zborovsko petje ljudskih pesmi, zabave s t. i. slovensko narodnozabavno glasbo) zanje močni etnično-identifikacijski atributi. Povojni priseljenci so torej ustvarili skupnost, ki je v primerjavi s prejšnjima dvema med seboj veliko bolj povezana in organizirana. Pripadniki te slovenske skupnosti vzdržujejo stike s Slovenijo, v Argentini se srečujejo pri verskih obredih in ob praznikih, družijo se ob kulturnih dejavnostih, dogodkih in prireditvah, zažele so poroke med pripadniki slovenskega rodu. Avtorica analizira tudi razmišljanja mladih in zanje ugotavlja, da se nekateri že odmikajo od tradicionalnih vzorcev slovenstva, kar se kaže npr. v vse večjem številu mešanih zakonov, drugačnih oblikah zabave (rokovska glasba) ipd. Raziskovalka opaža, da je skupnost do omenjenih sprememb med mladimi vse bolj prizanesljiva, saj se zaveda, da bi jo sicer mladi lahko zapustili.

* Barbara Ivančič Kutin, dr. literarnih ved, znanstvena sodelavka, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko narodopisje, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; b.ivancic@zrc-sazu.si.

Avtorica navaja tudi načine, kako se pripadniki posameznih migracijskih tokov samoopredeljujejo v razmerju do pripadnikov drugih dveh skupin. V tem kontekstu je prelomno leto 1945: tisti, ki so prišli v Argentino pred tem letom, se imenujejo »stari« Slovenci, povojni priseljenci pa »novi« Slovenci. To razmejevanje ni zgolj točka na kronološki osi, pač pa izraža tudi raz-

like v družbenem ustroju in ideološki pripadnosti. Navzkrižna stališča povzročajo vzajemno in strogo razmejevanje med nami (»mi«) in njimi (»oni«) ter ustvarjajo ločene skupine. Je pa med izjavami, ki jih navaja avtorica, zaznati tudi željo po preseganju teh opredelitev. Znanstvena monografija Nadie Molek, ki je podprta s številnimi citati in razmišljanji intervjuvancev (kar je še zlas-

ti dragoceno), prinaša nova spoznanja o različnosti dožemanja slovenstva med slovenskimi migranti v Argentini, zato je bogat vir informacij ne le za antropologe, ki se posvečajo vprašanjem nacionalne identitete v manjšinskih kulturah, pač pa tudi za širok spekter raziskovalcev, ki se ukvarjajo s Slovenci zunaj meja t. i. matične države, z njihovo zgodovino in kulturo.

ANJA MLAKAR: Skrivnostni tujec in demonski sovražnik: Drugi in drugost v slovenski slovstveni folklori.

Založba ZRC, ZRC SAZU (Studia mythologica Slavica – Supplementa), Ljubljana 2019, 239 str.

Vsakič znova sem na podlagi prikazov v medijih pa tudi v vsakdanjih pogovorih, ko je bilo govora o temi tujcev, ki se k nam priseljujejo ali pa prečkajo slovensko ozemlje, začutila nekaj, kar je bilo globlje od izrečene retorike sumničavosti, nezaupanja in včasih čistega sovraštva. [...] Čutila sem, da se v takih trenutkih premakne nekaj globoko v nas. Nekaj prvinskega. (str. 7)

S to mislijo nas avtorica Anja Mlakar uvede v svoje delo, v katerem predstavi rezultate svojega raziskovanja in razmišljanja o Drugih in drugosti v slovenski slovstveni folklori. Tematika avtorica predstavi strukturirano, od same konceptualizacije drugosti prek dosedanjih raziskav identitete in drugosti v folkloristiki, zgodovinskih Drugih, folklore in kolektivnega spomina ter razmišljanj o možnih razlogih za neskladja med zgodovinsko resničnostjo in folkloro do večnih Drugih in Drugih med nami. Tematika aktualnih Drugih, torej Drugih med nami, zaradi trenutnih družbenih razmer bralca še zlasti nagovori k razmišljanju o Drugih in drugosti ter o njegovem lastnem in družbenem odnosu do problematike. Tako lahko zapišem, da je knjiga izšla v pravem trenutku in je odlično izhodišče za iskanje odgovorov na vprašanja, ki se nam porajajo ob aktualnemu dogajanju v našem vsakdanu. Knjiga je preoblikovana doktorska disertacija in ima poleg predgovora, uvoda in zaključka sedem tematskih sklopov ali poglavij. V uvodu avtorica predstavi termina »Drugi« in »drugost«, nakaže pa tudi na obe kategoriji Drugih, ki ju obrav-

nava v nadaljnjih poglavjih: tako opredeli Druge, s katerimi so se prebivalci slovenskih pokrajin srečevali v preteklosti in so se ohranili zgolj v kolektivnem spominu (v slovenski slovstveni folklori so med njimi največji pečat pustili Turki, Francozi in Huni, na katere se avtorica tudi osredotoča), in Druge, s katerimi smo v vsakdanjem stiku (tu so najpomembnejši Romi, Judje in aktualni Drugi – priseljenci). Knjigo nadaljuje poglavje o konceptualizaciji drugosti, v katerem se avtorica osredotoči na izvor samega procesa drugačenja, na potrebe, ki jih razume kot tiste, ki pripeljejo do drugačenja in konstrukcije Drugega, na same definicije Drugega ipd. V drugem poglavju avtorica bralcu predstavi tudi dosedanje raziskave identitete in drugosti v folkloristiki, nato pa v tretjem poglavju preide na konkretne primere drugosti v slovenski folkloristiki. Tam sprva nameni pozornost Drugim, s katerimi so Slovenci prišli v stik v zgodovini, za potrebe raziskave pa te zoži na tiste zgodovinske Druge, ki se v slovenski folklori pojavljajo največkrat – Turke, Francoze in Hune. V tem poglavju poudarek namenja predvsem »razmerju med folkloro in zgodovinsko re-

* Tisa Kučan Lah, študentka 2. letnika, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Zavetiška 5, 1000 Ljubljana; tisa.kucan@gmail.com.